

CZY WSZYSTKIE NIEDŹWIEDZIE SPRAWIAJĄ PROBLEMY?

TERESA
BEREZOWSKA-CNOTA

*Inspekcja ula zniszczonego
przez niedźwiedzia
fot. Teresa Berezowska-Cnota*

Niedźwiedzie brunatne *Ursus arctos* w wielu miejscach Polski współdzielą przestrzeń życiową z ludźmi. Prowadzimy badania pozwalające przewidywać i zapobiegać konfliktom z udziałem niedźwiedzi oraz wskazywać korzyści wynikające z ich obecności.

Nasze badanie jako pierwsze dostarcza empirycznych dowodów na istnienie wewnątrzgatunkowych różnic w zachowaniach konfliktowych u niedźwiedzia brunatnego. Wykazaliśmy, że zachowania

konfliktowe nie są przejawiane z tą samą częstotliwością przez wszystkie osobniki w populacji, a rzeczywiste „osobniki problemowe” są rzadkie.

Jak tego dokonaliśmy? Przyjrzelśmy się szkodom wyrządzanym przez niedźwiedzie w województwie podkarpackim. Uczestniczyliśmy w inspekcjach terenowych szkód, aby zebrać materiał – sierść

Tytuł projektu: **2013/08/M/NZ9/00469 Rozpoznanie czynników ekologicznych determinujących występowanie szkód powodowanych przez niedźwiedzie brunatne (*Ursus arctos*) na poziomie biogeograficznym, populacyjnym i osobniczym: ekologia konfliktu w relacji człowiek – dzikie zwierzęta**

Czas realizacji: **2013–2017**

Kierownik projektu: **dr hab. Nuria Selva Fernandez**

Finansowanie: **Narodowe Centrum Nauki**

Więcej informacji:
www.ncn.gov.pl/
finansowanie-nauki/
przyklady-projektow/
fernandez
www.carpathianbear.pl

i odchody – pozostawiony przez niedźwiedzie m.in. w zniszczonych pasiekach. Dzięki analizom genetycznym zidentyfikowaliśmy wzorce zaangażowania poszczególnych osobników oraz odróżniliśmy okazjonalnych od nagminnych sprawców szkód. Badaliśmy także czy ich skłonność do przejawiania zachowań konfliktowych jest zależna od płci lub pokrewieństwa, a także czy ma związek z odmienną dietą lub podwyższonym poziomem hormonów stresu. W kolejnym kroku oceniliśmy skalę konfliktu w odniesieniu do całej lokalnej populacji niedźwiedzi, tj. zamieszkującej Bieszczady, Beskid Niski i Pogórze Przemyskie. W tym celu oszacowaliśmy liczbę niedźwiedzi żyjących w tym regionie Karpat. Prace terenowe polegały na systematycznym i nieinwazyjnym zbiorze prób – sierści za pomocą pułapek włosowych i odchodów wzdłuż wyznaczonych transektów. Zgromadzony materiał został poddany analizom genetycznym, izotopowym i hormonalnym.

Dlaczego to takie ważne? Interakcje między człowiekiem a dzikimi zwierzętami w skali globalnej są coraz częstsze, a zrozumienie ekologicznych i behawioralnych mechanizmów leżących u podstaw powstających konfliktów jest jednym z najpilniejszych wyzwań stojących przed naukowcami zajmującymi się ochroną przyrody. Chociaż indywidualność zachowań jest uznawana za kluczowy czynnik wpływający na procesy ewolucyjne i ekologiczne, rzadko bywa oceniana w odniesieniu do konfliktów człowiek – dzikie zwierzęta. Wyniki naszych badań mają ważne konsekwencje dla ochrony przyrody. Wskazują,

że dla skutecznego ograniczenia konfliktów konieczne jest odkrycie wzorców zachowań poszczególnych osobników poprzez badania wielkoskalowe, obejmujące całą populację. Zapobieganie szkodom i redukcja pola konfliktu zostały uznane za jeden z priorytetów i głównych działań, jakie należy podjąć w celu ochrony populacji niedźwiedzi brunatnych w Europie. Przyszłość wielu populacji gatunków chronionych i zagrożonych zależeć będzie od naszej umiejętności wypracowywania rozwiązań wspierających pokojową koegzystencję ludzi i zwierząt.

Badania były realizowane w ramach projektu pt. **Rozpoznanie czynników ekologicznych determinujących występowanie szkód powodowanych przez niedźwiedzie brunatne (*Ursus arctos*) na poziomie biogeograficznym, populacyjnym i osobniczym: ekologia konfliktu w relacji człowiek – dzikie zwierzęta** (umowa nr UMO-2013/08/M/NZ9/00469), finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki. Prace terenowe realizowano we współpracy z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Bieszczadzkim i Magurskim Parkiem Narodowym oraz wolontariuszami Carpathian Brown Bear Project.

Teresa Berezowska-Cnota
berezowska@iop.krakow.pl
Zespół badawczy – Ekologia integracyjna
i stosowana
Instytut Ochrony Przyrody PAN
al. Adama Mickiewicza 33, 31-120 Kraków